

Mələhət Firqət qızı Rəhimova
Mingəçevir Dövlət Universiteti,
E mail: rehimova77@list.ru

AQRAR SAHƏDƏ İNNOVASIYA STRATEGİYASININ REALLAŞDIRILMASI MEXANİZMİ

Xülasə

Aqrar sahədə innovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi bu strategiyanın formalaşdırılması və reallaşdırılması ilə bağlı zəruri fəaliyyətlərin əlaqələndirilməsini, prosesə sistemli yanaşılmasını nəzərdə tutur. İnnovasiya strategiyasının reallaşdırılmasına sistemli yanaşmanın məzmunu innovasiya fəaliyyətinin kompleks şəkildə dərk edilməsindən, əsas məqsəd və vəzifələrin müəyyən edilməsindən və strukturlaşdırılmasından, qarşıya qoyulan məqsədlərin həyata keçirilməsi mexanizmindən ibarətdir. Bu prosesdə innovasiya strategiyasının effektivliyinin qiymətləndirilməsi xüsusi önəm kəsb edir.

Açar sözlər: innovasiya strategiyası, effektivlik, qiymətləndirmə, infrastruktur, modernləşdirmə, səmərə.

UOT: 332.145

JEL: J 75

Giriş

Aqrar sahədə innovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi bu strategiyanın formalaşdırılması və reallaşdırılması ilə bağlı səlahiyyətlərin, vəzifələrin bölüşdürülməsi, zəruri fəaliyyətlərin əlaqələndirilməsini nəzərdə tutan tədbirlər kompleksini əhatə edir. İnnovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi aqrar sahənin innovativ inkişaf perspektivlərinin qiymətləndirilməsinin əsas üsullarını ehtiva edir. İqtisadi ədəbiyyatda həmin üsullara aşağıdakılar daxil edilir: texnoloji audit, biznes planlaması; büdcə sistemi; iqtisadi təhlilə əsaslanan idarəetmə sistemi; kənarlaşmaların təhlili; balanslaşdırılmış üsullar və s. İnnovativ inkişaf perspektivlərinin qiymətləndirilməsinin texnoloji auditi aqrar subyektlərdə həyata keçirilən proseslərin və istifadə olunan prosedurların səmərəlilik meyarları baxımından yoxlanılması və nəzarət edilməsini ehtiva edir. İnnovativ inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsinin

tərkib hissəsi kimi, bu metodoloji yanaşma innovativ audit də adlandırılır. Aqrar sahənin innovativ inkişafı bir-biri ilə əlaqəli və bir-birindən asılı elementlər toplusuna malik komponentlərdən asılı olduğundan, innovativ inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi prosesinə sistem yanaşması nöqtəyi-nəzərindən baxmaq daha məqsədəuyğundur.

Aqrar sahədə innovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi prosesinə sistemli yanaşmanın məzmunu innovasiyanın sistemli şəkildə dərk edilməsindən, innovasiyanın əsas məqsəd və vəzifələrinin müəyyən edilməsindən və strukturlaşdırılmasından, qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmaq üçün göstəricilərin işlənilib hazırlanmasından, habelə onun həyata keçirilməsinə nəzarət mexanizmindən ibarətdir. Bu prosesdə innovasiya strategiyasının effektivliyinin qiymətləndirilməsi xüsusilə zəruridir. İnnovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi

müvafiq strategiyada nəzərdə tutulmuş məqsədlərə nail olmaq üçün taktiki və operativ tədbirlər kompleksinin işlənilib hazırlanmasını nəzərdə tutur. Araşdırmalar göstərir ki, kənd təsərrüfatında innovasiyaların tətbiqinin səmərəliliyinə müxtəlif amillər mənfi təsir göstərir. Bu baxımdan inkişaf strategiyalarında bir çox büdcə göstəriciləri yenidən hesablaşma və düzəlişlərə məruz qalır, maliyyə göstəricilərində dalğalanmalar baş verir və s. Ona görə də, əlavə dəyər əldə etməyə yönəlmiş innovasiya strategiyasında iqtisadi effektivlik başlıca meyar olaraq qəbul edilir. Bununla belə, innovasiya strategiyasında qısamüddətli faydalara yönəlmiş qərarlar da qəbul oluna bilər. Bu zaman, uzunmüddətli uğurun amilləri deyil, yalnız maliyyə göstəriciləri əsas kimi nəzərə alınır. Qeyd edilənlər aqrar sahədə innovasiya strategiyasının formalaşdırılması və reallaşdırılması ilə bağlı problemlərin aktuallığını təsdiq edir.

Tədqiqatın məqsədi aqrar sahədə innovasiya strategiyasının reallaşdırılması mexanizmini araşdırmaqla innovasiya potensialından və ondan istifadə imkanlarının müəyyən edilməsindən ibarətdir.

Ədəbiyyata baxış

Aqrar sahədə innovasiya strategiyasının formalaşdırılması və həyata keçirilməsi adekvat innovativ idarəetmə sisteminin formalaşdırılması ilə bilavasitə bağlı olan məsələdir. İqtisadi ədəbiyyatda bu prosesdə ən böyük uğur məhz innovativ strategiyaya söykənən yeni idarəetmə sisteminin tətbiqi ilə əlaqələndirilir. Araşdırmalar göstərir ki, daha təkmil idarəetmə sisteminə nə qədər çevik inteqrasiya edilərsə, innovasiya fəaliyyətində uğurlu nəticələr əldə etmək ehtimalı da bir o qədər yüksəlir. Fikrimizcə, innovativ inkişaf strategiyasını həyata keçirmək üçün bu, ən təsirli üsuldur, çünki

belə sistemi tətbiq etməklə idarəetmənin bütün səviyyələrində innovasiya strategiyasına uyğun mexanizm əldə etmək mümkün olur. Belə vəziyyət özünü maliyyə göstəricilərinin perspektivlərini və potensialını qiymətləndirmək sistemi ilə tamamlayır.

Qeyd edilənlərlə bağlı iqtisadi ədəbiyyatlarda müxtəlif elmi yanaşmalara rast gəlmək mümkündür. İnnovasiya nəzəriyyəsinin banisi İ.A.Schumpeter hesab olunur. Yeniliyin ilk tam təsvirini verən məhz Schumpeter olmuşdur. İnnovasiyaların mövcud material və əmək ehtiyatlarını birləşdirmək üçün vasitələr istehsal etmək, yəni müxtəlif istehsal üsulları hesabına həmin mənbələrin müəyyən bir qaydada birləşməsinə təmin etmək məqsədi daşması bu konsepsiyanın mahiyyətini təşkil edir [6, s.62]. Beləliklə, müəllif yenilikləri həm də istehsal amili hesab edərək, həmin yeniliklərin tətbiqinin aşağıdakı vəziyyətlərini müəyyənləşdirir:

- istehlakçılara məlum olmayan yeni bir məhsulun və ya keyfiyyətli bir məhsulun yaradılması. Bu yenilik, təkcə tamamilə yeni bir məhsulun yaranmasını deyil, həm də mövcud məhsula yeni xüsusiyyətlərin verilməsini, o cümlədən köhnə məhsulun modernləşdirilməsini ifadə edir;

- elmi kəşflər yeni istehsal üsulunun yaradılmasından, yeni metod məhsulların kommersiya məqsədli istifadəsini təmin etməkdən ibarət ola bilər. Bu, yeni istehsal üsulunun köhnə biliklərə söykənən biləcəyi vəziyyətə bənzəyir. Bununla birlikdə yenilik anlayışının məhdudiyətlərini yalnız yeni bir məhsul yaratmaq kimi qiymətləndirmək olar.

İnnovasiya siyasəti özünün strategiyasından, məqsədlərindən və maliyyə imkanlarından asılı olaraq mövcud istehsal amillərinin mənbələrini, satış bazarlarını və istehsal üsullarını yeniliyə uyğunlaşdırmaqdan və ya tamamilə yeni elmi ideya-

ları tətbiq etməkdən, yeni bazarların açılmasından, həmçinin məhsul istehsalından ibarət ola bilər. Belə yanaşma innovasiyanın texniki, iqtisadi və təşkilati mahiyyətini müəyyənləşdirir.

Yeni texnologiyaların tətbiqi bir-biri ilə əlaqəli istehsal sahələrinin inkişafını və hərtərəfli keyfiyyət dəyişikliyinə xarakterizə edən başlıca amilə çevrilməkdədir. Ona görə də, texnologiya anlayışı daha geniş olmaqla istehsal fəaliyyətinin təşkilati və idarəetmə aspektlərini də əhatə edir. V.Tribuşnaya qeyd edilənləri nəzərə alaraq, innovativ prosesləri elmi və texnoloji potensialın, maddi, maliyyə və informasiya resurslarının, eləcə də elmi tədqiqatların təşkilati, ərazi və idarəetmə strukturlarının məcmusu kimi qiymətləndirir [4, s.26].

Azərbaycanın iqtisadçı alimlərindən F.Qasimov innovasiyanı texnologiyaların keyfiyyətinin təkmilləşdirilmə tədbirləri hesabına yaxşılaşdırılması prosesi kimi şərh edir. [3, s.17]. İnnovasiyaları elmi-texniki yenilik kimi qiymətləndirən A.H.Tagiyev onu xüsusilə elmi tutumlu layihələrin reallaşdırılmasında əhəmiyyətli vasitələrdən biri hesab edir [2, s.21].

Araşdırmalara əsaslanaraq qeyd etmək olar ki, aqrar sahədə innovativ inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi mexanizmi, bu strategiyayı bir-biri ilə əlaqəli göstəricilər şəklində təqdim olunan məqsədlərə nail olunmasına davamlı olaraq nəzarət etmək imkanını təmin edən taktikalarla əlaqələndirməyə imkan verir. İnnovativ məqsədlər və onlara nail olmaq yolları, strateji (uzunmüddətli) və taktiki (qısamüddətli) məqsədlər arasında əlaqəni aydın şəkildə əks etdirir. İnnovasiya strategiyasının daha dəqiq formalaşdırılması üçün tənzimləyici sistem onun qiymətləndirilməsi və həyata keçirilməsi üçün effektiv mexanizmdir. Bu mexanizm innovasiya strategiyasının sadə

və ardıcıl şəkildə həyata keçirilmə mərhələlərini təqdim edir. Təsadüfi deyil ki, dövlət tərəfindən “innovativ inkişaf sahəsində effektivliyin artırılması və koordinasiyanın təmin edilməsi məqsədi ilə” zəruri tədbirlər görülməkdədir [1].

Tədqiqatın metodologiyası.

Tədqiqat zamanı təhlil metodundan istifadə edilərək mövcud problemin hərtərəfli şəkildə öyrənilməsi üçün materiallar sistemləşdirilmişdir. Bundan sonra analiz və sintez metodları ilə problemin elementləri qarşılıqlı şəkildə tədqiq edilmişdir. Beləliklə, qeyd edilən metodlar qarşıya qoyulmuş vəzifənin yerinə yetirilməsinə imkan vermişdir.

Nəzəri və ya Empirik tədqiqatın nəticəsi.

Aqrar sahədə innovativ inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi mexanizmi və elementləri, strateji məqsədlərin reallaşdırılmasına yönəlmiş vahid kompleksdə birləşdirilir. İnnovasiyanın hər bir istiqaməti üçün strateji məqsədləri aralarındakı səbəb-nəticə əlaqələri əsasında qarşılıqlı əlaqə və asılılıqla rəsmiləşdirilmiş formada əks etdirən strateji xəritələr təşkil edir. İnnovasiyanın əhəmiyyəti xüsusilə aqrar sahə üçün xarakterik olan qeyri-sabit və dəyişə bilən xarici mühitlə bağlıdır. Belə şəraitdə innovasiyalar iqtisadi proseslərə daha effektiv təsir göstərir: əhalinin həyat səviyyəsinin dəyişməsinə səbəb olur; xarici mühitdəki dəyişikliklərlə bağlı mövcud və yarana biləcək ehtiyacları cavab verən yeni işgüzar münasibətlərin istiqamətini müəyyənləşdirir; elmi və texnoloji nailiyyətlərdən istifadəyə və böyük həcmdə informasiyaları idarə etməyə imkan verir; istehlakçıların tələbatına uyğun daha effektiv məhsul və xidmətlər yaratmaq və çatdırmaq üçün imkanlar yaradır; yeni biliklər tək-cə məhsul və xidmətləri təkmilləşdirməyə deyil, həm də məhsulların maya dəyərini aşağı salmağa və

keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa imkan verir və s.

Aqrar sahədə innovativ inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi mexanizmi, uzunmüddətli, ortamüddətli və taktiki məqsədlər arasında əlaqə qurmağa imkan verir. İnnovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi prosesinin bütün səviyyələrində məqsədlər konkret strateji hədəflərə çevrilir, strateji məqsədlər və göstəricilər arasında uyğunluq yaradılır, beləliklə məqsəd və vəzifələrin uzlaşdırılmasına nail olunur. İnnovasiya strategiyası motivasiya sistemi vasitəsilə fəaliyyətlərin daha səmərəli nəticələrinə nail olunmasını stimullaşdırır və eyni zamanda strateji məqsədlərin həyata keçirilməsi üçün güclü stimül yaradır. Bu baxımdan nəzərdə tutulan tədbirlər strateji idarəetməni vahid davamlı prosesə inteqrasiya edərək strateji məqsədlərin həyata keçirilməsini təmin edir. Strategiyayı fəaliyyətə çevirmək, yəni gündəlik fəaliyyətlərə innovativ strategiyanın tətbiqi başlıca vəzifələrdəndir. Bundan əlavə, müvafiq strategiya qarşıya çıxan problemlərin səbəblərini müəyyən etməyə və onların aradan qaldırılması üçün tədbirlər hazırlamağa kömək edir.

Araşdırmalar göstərir ki, innovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi strategiyanın özünün həyat qabiliyyəti və effektivliyi haqqında məlumat almaq, ehtiyac yarananda strategiyanın reallaşdırılması mexanizmini tənzimləmək imkanlarını müəyyənləşdirir. Qeyd edilənlər maraqlı tərəflərin məqsədlərinin innovasiya strategiyasına inteqrasiyasını təmin edir. Aqrar sahədə innovativ strategiyanın həyata keçirilməsi prosesində ən vacib və texniki cəhətdən mürəkkəb məsələ bu prosesdə bir-biri ilə əlaqəli komponentlərin əsas meyarlarının nəzərə alınmasıdır. Bu meyarlar aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir: maliyyə, marketing və

inkişaf. Qeyd edilən komponentlərin seçimi iki əsas meyara cavab verməlidir:

1. Məqsədlərin qoyulması aydın və konkret olmalı, nəzarət oluna bilən kəmiyyət göstəriciləri ilə xarakterizə olunmalıdır.

2. Kəmiyyət göstəricilərinin mövqeyi və strateji rəqiblərin mövqeyi ilə əlaqəyə əsaslanmalıdır.

Komponentlərin məqsədlərini formalaşdırmaq ardıcılığı hərəkətlərin ardıcılığından və onların nəticələrindən asılıdır. Bu zaman əsas diqqət maliyyə kapitalına yönəlir. Maliyyə kapitalının artırılması əsas məqsəddir və maliyyə komponenti, müvafiq olaraq, iyerarxik şəkildə təşkil edilmiş ən yüksək səviyyədir. Növbəti mərhələdə marketing komponenti ilə bağlı məqsədlər formalaşdırılır - yeni bazarlara daxil olmaq, müştəri etibarının arzu olunan səviyyəsi, xərclər və s. Aşağı səviyyə inkişaf komponentini təmsil edir ki, bu da ümumi strategiyanın əsasını təşkil edir. İnnovasiya strategiyasını formalaşdırarkən, strateji məqsədlərə nail olmaq üçün zəruri olan göstəricilərin hədəf və ya nəzarət dəyərləri müəyyən edilir. Eyni zamanda innovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi prosesində göstəricilərin faktiki dəyərlərinə nəzarət edilir. Hər bir komponent üçün məqsəd və fəaliyyət göstəriciləri, həmçinin həyata keçirmə xərcləri və layihənin vaxtı müəyyən edilir. Göstəricilər innovasiyanın bütün sahələri (komponentləri) üçün müəyyən edilir. Sonrakı mərhələdə, göstəricilər üçün məlumatların toplanmasının necə təşkil ediləcəyi müəyyən edilir. Bunun üçün komponentlər üzrə yuxarıdan aşağıya doğru hərəkət edərək hər bir göstərici üzrə əks əlaqə prosesi qurulur və planlaşdırma meyarları formalaşdırılır.

Qeyd etmək lazımdır ki, aqrar sahədə innovasiya strategiyasının effektivliyinin qiymətləndirilməsi məqsədlə meyarların

əsaslandırılması və müəyyən edilməsində bir sıra çətinliklər də mövcuddur. İnnovasiyaların iqtisadi istifadəsi çətin olan tətbiqin nəticələrinin ölçülməsini nəzərdə tutduğundan, innovasiyanın faydalı təsiri müxtəlif formalarda özünü göstərir. Eyni zamanda, innovativ layihələrin seçilməsi üçün strateji qərarların qəbulu məntiqinə əsaslanaraq, innovasiyaların effektivliyini qiymətləndirmək üçün meyarlar sisteminin yaradılmasının əsas mərhələlərini müəyyən etmək olar ki, bu da innovasiyaların uğurunu təhlil etməyə imkan verir. Düzgün tərtib edilmiş innovasiya strategiyası resursları səmərəli şəkildə bölüşdürməyə də imkan verir. Bu zaman əldə edilmiş nəticələrin effektivliyi bir qayda olaraq yenilik səviyyəsi, innovasiyaların praktiki həyata keçirilməsi imkanları, onların mümkün tətbiq dairəsi və perspektivləri ilə müəyyən edilir.

İnnovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi fəaliyyətin ümumi effektivliyini müəyyən etməklə məqsədlərlə birbaşa əlaqəli olmayan innovasiya sahələrini nəzərə almağa imkan verir. Eyni zamanda səmərəliliyə çoxmeyarlı yanaşma müxtəlif sahələrdə məqsədlərə nail olmağın müxtəlif mərhələlərində fəaliyyət nəticələrinin fərqi nəzərdə tutur. Əslində, strategiyada komponentlərin seçilməsi idarəetmənin vəzifəsidir və hər bir komponent üçün məqsədlərin, göstəricilərin və perspektivlərin strategiyası ilə əlaqəli şərtlərə riayət etməyi tələb edir: İnkişaf etmiş innovativ fəaliyyət göstəriciləri əsasında innovativ inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə strateji idarəetmə sistemində hər bir fərdi komponent üçün vəzifələrin yerinə yetirilməsi ilə bağlı məsuliyyət sahəsinin yaradılması tələb edilir. Beləliklə, nəzərdə tutulmuş məqsədlərin yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək üçün zəruri olan göstəricilər müəyyən edilir.

İnnovasiya strategiyalarının effektivliyi, eyni zamanda iqtisadi subyektlərin əməyə, vaxta, resurslara qənaət etmək qabiliyyəti ilə müəyyən edilir. Bu baxımdan innovativ inkişafın effektivliyi çoxölçülü kateqoriyadır və bu kateqoriyaya aşağıdakı təsirlər daxildir: innovasiyanın iqtisadi effekti resurslardan rəşional istifadəni, müəssisənin iqtisadi dəyərinin artırılmasını, artım dinamikasının yüksəldilməsini nəzərdə tutur; mütərəqqi texnoloji proseslərin yaradılmasına, istehsalın avtomatlaşdırılması və mexanikləşdirilməsi səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəlmiş elmi-texniki yeniliklərin tətbiqini şərtləndirir. Bu halda, aşağıdakı istiqamətlərdə effektiv nəticələr əldə etmək mümkün olur: məhsuldarlığın və ümumi məhsulun artması; əlavə mənfəət əldə etməyə imkan verən maya dəyərinin aşağı salınması. Qeyd etmək lazımdır ki, istifadə olunan innovasiyaların səmərəliliyinin iqtisadi qiymətləndirilməsi innovativ layihələrin ilkin qiymətləndirilməsi ilə eyni göstəricilərə əsasən həyata keçirilir. Eləcə də, innovasiyaların tətbiqinin proqnozlaşdırılan və faktiki nəticələri arasında müqayisə aparılır. Bundan əlavə, innovasiyaların effektivliyinin təhlili gəlirlilik, likvidlik və ödəmə qabiliyyəti baxımından aparılır. Yeniliklərin yekun iqtisadi qiymətləndirilməsi müəssisənin innovativ fəaliyyətinin gələcək layihələndirilməsi və proqnozlaşdırılması üçün müəyyənləşdirilən strategiyada istifadə olunur.

İnnovasiya strategiyasının həyata keçirilməsinin ümumi istiqaməti bir komponentdən digər komponentə “yuxarıdan aşağıya” keçir, aşağı səviyyələrin göstəricilərinə çatmaqla yuxarı səviyyələrin göstəricilərinə nail olunur. Strateji nəticələr və onların əldə edilməsinin əsas amilləri əlaqələndirilir, onlar arasında səbəb-nəticə əlaqəsi qurulur və izlənilir. İnnovativ məqsədlərə nail olmaq

üçün bir çox amillər ənənəvi yollarla müəyyən edilməyən qeyri-maliyyə göstəriciləri vasitəsilə təsvir edilir və maliyyə nəticələri ilə əlaqələndirilmir. Beləliklə, innovasiya strategiyasının kimponentləri aşağıdakı üstünlüklərə malikdir: innovasiya sahələri ilə əlaqəli olan bir neçə göstəricilər cəmləşdirilir; innovativ inkişaf məqsədlərinə nail olmaq üçün innovasiya fəaliyyəti korporativ səviyyədə təkmilləşdirilir; hər bir komponentdə məqsədlər, göstəricilərin hədəf dəyərləri və bu dəyərlərə nail olmağa imkan verəcək konkret vəzifələr müəyyən olunur.

Araşdırmalar göstərir ki, innovasiya sektorunun fəaliyyətində müəyyən problemlərə rast gəlinir: innovativ inkişaf tempi iqtisadi təhlükəsizlik sisteminin tələblərinə tam cavab vermir və innovativ iqtisadiyyata keçidlə bağlı çatışmazlıqlar yaranır; aqrar sahənin innovasiyalara qarşı həssaslığı aşağı səviyyədədir və bu səbəbdən elmi-tədqiqatların nəticələri istehsalatda geniş şəkildə reallaşmır və s. Bu baxımdan elmi və innovativ fəaliyyətin nəticələrinin praktika-da tətbiqi ideyası və konsepsiyasının yaranacağı ilkin mərhələdə istehlakçıdan təcrid olunur. Buna görə də innovasiya prosesi, eləcə də texnologiya transferi prosesləri buna uyğun olaraq baş verir. Nəticədə, elmi tədqiqatların göstəricilərinə əsaslanan məhsulların uğurlu inkişafı və rəqabət qabiliyyəti kölgədə qalır. Ona görə də, innovativ inkişaf istiqamətinə keçidin üç əsas mərhələsini fərqləndirmək olar: aqrar sahənin modernləşdirilməsinin həyata keçirilməsi; innovativ institutların inkişafına əsaslanan modernləşdirilmiş sahələrin inkişafı və kompleks innovativ inkişaf.

Beləliklə, innovativ inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi mexanizminin ümumi fəaliyyətə iqtisadi təsirində əsas məqsəd strateji qərarların qəbulu üçün müddətin azaldılmasını təmin etmək, habelə onların etibar-

lılığını və səmərəliliyini artırmaqdır ki, bu da əsasən həmin göstəricilərin nə dərəcədə aydın və obyektiv müəyyənləşdirilməsindən asılıdır.

Araşdırmalar göstərir ki, aqrar sahədə innovativ inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi mexanizmi, innovativ inkişaf və təşkilati tədbirlərin effektivliyi üçün alternativ strateji həlləri qiymətləndirmək imkanı yaradır. Belə mexanizm ilk növbədə aşağıdakı daxili proseslərə yaxından nəzarət etməyə imkan verir: faktiki və gələcək büdcə gəlirini müqayisə etmək; müqayisəni təşkil etmək; az inkişaf edən sahələri müəyyənləşdirmək və mövcud vəziyyətin yaxşılaşdırılması yollarını təklif etmək. Həyata keçirilən tədbirlərin effektivliyi qiymətləndirmək üçün təcrübədə, eyni anda bir neçə müstəqil meyar istifadə edilir. Bu meyarlar qeyri-maddi aktivlərin təsirini, innovativ layihələrdən gözlənilən gəliri, həyata keçirilmə mexanizmi baxımından fərqləri nəzərə alır. İnnovasiya strategiyasının unikallığı rəqabət üstünlükləri təmin etdiyindən, strateji məqsədlər və həmin məqsədlərin həyata keçirilməsi üçün fəaliyyətlər, yəni iqtisadi göstəricilər sistemi unikal olmalıdır. Təbii ki, həmin göstəricilər strateji idarəetmə sisteminin bazar dəyişikliklərinə cavab vermək çevikliyini əhəmiyyətli dərəcədə artırmaqla bərabər, belə şəraitdə innovasiyaların tətbiqi ilə mənfəətin artırılması, habelə proseslərin təkmilləşdirilməsi ən vacib istiqamətlər olaraq qəbul edilir.

Yekun nəticələr

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Tədqiqatın elmi yeniliyi aşağıdakılardan ibarətdir:

- aqrar sahədə **innovasiya strategiyasının reallaşdırılması mexanizminin** və innovasiya potensialının inkişaf etdirilməsinin zəruriliyi əsaslandırılmışdır;

- innovasiya strategiyasının reallaşdırılmasına sistemli yanaşmanın əhəmiyyəti əsaslandırılmışdır;

- aqrar sahədə innovasiya fəaliyyətinin strukturlaşdırılmasında innovasiyalardan daha səmərəli istifadə imkanları müəyyən edilmişdir;

- innovasiya fəaliyyətinin səmərəli təşkili ilə bağlı əsaslandırılmalar aparılmışdır;

- aqrar sahədə innovasiya **strategiyasının reallaşdırılması** istiqamətləri müəyyən edilmişdir.

Tədqiqat işinin tətbiqi əhəmiyyəti.

Tədqiqat işinin praktiki əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, aparılan araşdırmalar və ümumiləşdirmələr innovasiya fəaliyyətinin təşkili və innovasiya strategiyasının inkişaf etdirilməsi istiqamətlərinin müəyyən edilməsində əhəmiyyətli rol oynaya bilər.

Tədqiqat işinin iqtisadi səmərəsi. Müasir iqtisadi şəraitdə daha təkmil innovasiya strategiyasının həyata keçirilməsi aqrar sahənin

dayanıqlı inkişafına və istehsalın iqtisadi səmərəliliyini yüksəltməyə imkan verə bilər.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. "Azərbaycan Respublikasında innovativ inkişaf sahəsində koordinasiyanın təmin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 yanvar 2019-cu il tarixli sərəncamı.

2. Tağıyev A. H., Əmirov İ.B. "İnnovasiya menecmenti", Bakı: "Təknur", 2010, 192 s.

3. Qasimov F.H. İnnovasiyalar: yaranması, yayılması və inkişaf perspektivləri. Bakı: Elm, 2009, 416 s.

4. Трибушная В.Х. Инновационная инфраструктура как необходимость поддержки наукоемкого предпринимательства. Технопарки и стратегическое управление. - Ижевск: Ижевский государственный технический университет, 2011. - 240 с.

5. Шумпетер Й. Предисловие В. С. Автономова "Несвоевременные" мысли Йозефа Шумпетера // Капитализм, социализм и демократия / Предисл. и общ. ред. В. С. Автономова. М.: Экономика, 1995. 540 с.

Рахимова Малахат Фиргат кызы

Мингечевирский Государственный Университет

Механизм реализации инновационной стратегии в агропромышленном комплексе

Резюме

Реализация инновационной стратегии в агропромышленном комплексе предполагает координацию необходимых мероприятий, связанных с формированием и реализацией этой стратегии, системный подход к процессу. Содержание системного подхода к реализации инновационной стратегии состоит из комплексного понимания инновационной деятельности, определения и структурирования ключевых целей и задач, механизма достижения поставленных целей. В этом процессе особое значение имеет оценка эффективности инновационной стратегии.

Ключевые слова: инновационная стратегия, эффективность, оценка, инфраструктура, модернизация, эффективность

Rahimova Malahat Firqat kızı
Mingechevir State University

The mechanism for implementing the innovation strategy in the agro-industrial complex

Abstract

Implementation of innovative strategies in the agro-industrial complex involves the coordination of necessary activities associated with the formation and implementation of this strategy, a systematic approach to the process. The content of the system approach to the implementation of innovation strategies consists of a comprehensive understanding of innovation activities, the definition and structuring of key goals and objectives, the mechanism for achieving the goals set. In this process, a special value is the assessment of the effectiveness of the innovation strategy.

Keywords: innovation strategy, efficiency, assessment, infrastructure, modernization, efficiency.

Daxil olub: 21.02.2022